

Směrnice vedoucí katedry pedagogiky a psychologie č. 12/2016

Část I.

Obecná ustanovení

Čl. 1

- (1) Tuto směrnici vydává vedoucí katedry pedagogiky a psychologie (dále též jen „vedoucí katedry“) na základě čl. 18 opatření děkana č. 5/2016 o studiu (dále jen „opatření děkana“).
- (2) Tato směrnice konkretizuje pravidla obsažená v opatření děkana týkající se části státní závěrečné zkoušky (dále jen „SZZ“) pro obor **Přírodovědná a ekologická výchova** (dále jen „PEV“) garantované katedrou.

Část II.

Čl. 2

Zkouška z předmětu SZZ

- (1) SZZ zahrnuje několik samostatně hodnocených zkoušek z jednotlivých předmětů SZZ (dále jen "zkouška z předmětu SZZ"). Zkouška z předmětu SZZ se může členit na dílčí součásti; ty jsou však hodnoceny souhrnně známkou za zkoušku z předmětu SZZ.
- (2) U studijního oboru PEV katedra garantuje zkoušku z předmětu:

SZZ KPE/QZBB Pedagogika a psychologie.

Čl. 3

Zkouška z předmětu SZZ KPE/QZBB Pedagogika a psychologie

- (1) Do zkoušky ústí tyto povinné předměty

KPE/ZPEZ Základy pedagogiky
KPE/UPYZ Úvod do psychologie
KPE/POSZ Psychologie osobnosti
KPE/SOCPZ Sociální pedagogika
KPE/VPSZ Vývojová psychologie
KPE/PGSZ Pedagogická a školní psychologie
KPE/PVPZ Výchovně vzdělávací péče o nadané děti
KPE/PPDZ Pedagogicko - psychologická diagnostika

- (2) Do zkoušky ústí též povinně volitelné předměty; povinnosti jejich plnění stanovuje platný studijní plán. SZZ ověřuje kompetence studenta, které získal či rozvinul studiem pedagogických a psychologických předmětů určených platným studijním plánem.
- (3) Zkouška má ústní formu. Průběh zkoušky: Student si vylosuje jeden okruh z pedagogiky a jeden okruh z psychologie. Student se na ústní zkoušku připravuje 30 min. Student je přibližně 15 min. zkoušen z pedagogiky a 15 min. z psychologie. O výsledku zkoušky rozhoduje komise na základě zhodnocení úrovně znalostí z jednotlivých předmětů. Student je hodnocen jednou známkou.

(4) Tematické okruhy zkoušky jsou

Pedagogika

1. Pedagogika a její základní kategorie. Vztah pedagogiky k dalším vědním disciplínám. Struktura pedagogických disciplín. Prostředí přirozené a institucionální výchovy, principy a formy výchovy, výchova ve volném čase.
2. Podstata výchovy a její úloha pro rozvoj jedince a společnosti. Výchova a vymezení jejího pojetí v intencích tradičního a reformního přístupu, filozofická východiska výchovy, výchovná dilemata (Fink). Výchovné cíle a jejich společenská podmíněnost, environmentální aspekty výchovy.
3. Řešení základních otázek výchovy a vzdělávání v systému a díle J. A. Komenského. Charakterizujte kontext doby života J. A. Komenského a její specifika. Objasněte pedagogické myšlení Komenského ve vztahu k jeho všenápravným snahám o reformu společnosti. Diskutujte následující aspekty jeho pedagogiky: východiska, názory na organizaci výuky, na výukové metody a principy, výchovný demokratismus a humanismus a vybraná díla, vyhodnocení jeho přínosu pro pedagogicko psychologické myšlení.
4. Otázka svobody a přirozenosti ve výchově v historickém kontextu. Řešení základních otázek výchovy a vzdělávání v pojetí tzv. tradiční a alternativní školy (osobnost J. F. Herbarta a J. J. Rousseaua). Vyhodnoťte a porovnejte společensko historická, filozofická a pedagogická východiska tradiční a alternativní školy a diskutujte jejich vztah k otázkám přírodovědné a ekologické výchovy.
5. Výchova demokratického občana v historicko pedagogickém pohledu. Humanistické tendence současné školy a jejich odraz v koncipování principů přírodovědné a ekologické výchovy. Jak přispívá koncepce problémového a projektového vyučování k rozvoji demokratických hodnot, postojů a kompetencí? Využívání projektů a prvků problémové výuky v přírodovědné a ekologické výchově - příklady z praxe.
6. Vývoj snah o reformy ve školství v Evropě od konce 19. století a první poloviny 20. století. Základní myšlenky a východiska vedoucí k postupnému prosazení reformně pedagogických snah. Reformní úsilí v českých školách ve 20. a 30. letech. Problematika diferenciac a individualizace v tomto kontextu. Objasněte jejich východiska a podobu aplikace diferenciac a individualizace v přírodovědné a ekologické výchově.
7. Teoretická východiska a praktická realizace alternativních přístupů k výuce v pojetí tzv. "klasických alternativ". Reformní školy v první polovině 20. století v Evropě a v USA. Vyjmenujte základní typy těchto škol a vysvětlete jejich hlavní charakteristiky. Jaké výchovné a didaktické prvky těchto škol lze využít v přírodovědné a ekologické výchově?
8. Problematika volného času dětí a mládeže. Jaký má tato otázka význam pro celkový rozvoj osobnosti? Co ovlivňuje využití volného času u dětí a mládeže? V jakých oblastech se volný čas výchovně zhodnocuje? Naznačte možné spojitosti mezi způsobem využití volného času, rizikových chování a potenciálem přírodovědné a ekologické výchovy.
9. Škola a socializace. Vliv kulturního a sociálního prostředí na chování a vzdělávací výsledky dětí (vysvětlete pojmy sociální a kulturní kapitál, inkluzivní vzdělávání, komunitní škola). Jazykové kódy a vybrané problémy ze školní socializace (formální a neformální řád, Hawthornský jev, etiketování a sebesplňující předpověď, očekávání učitele - Pygmalion efekt).

10. Projevy rizikového chování dětí a mládeže. Sociální patologie, deviace a rizikové chování - pojetí, sociální norma. Příčiny těchto jevů a možnosti jejich prevence. Objasněte význam školy v prevenci rizikového chování dětí a mládeže.
11. Agresivita mezi dětmi - biologické, sociální a kulturní kořeny pro nárůst agresivity v lidském společenství. Podoby šikany ve škole, agresor a oběť, typologie aktérů šikany, etapy rozvoje šikany. Extremismus a jeho šíření mezi mládeží.
12. Drogové závislosti. Analýza, prevence a její stupně, léčba a terapie - příklady hlavních postupů a zásad. Příčiny a vývoj drogových experimentů, drogová závislost, znaky závislosti, osobnost toxikomana. Jednotlivé druhy drog a jejich zneužívání. Drogová scéna v ČR.
13. Diagnostické přístupy a jejich využití v práci s jednotlivcem - Diagnostika schopností studenta jako východisko pro individuální přístup k němu, diagnostika výsledků výuky, tvorba didaktických testů, problematika evaluace výukových a výchovných programů, tvorba evaluačních dotazníků, další formy získávání zpětné vazby z práce s účastníky.
14. Učební a kognitivní styl. Respektování a rozvíjení pozitivních učebních strategií, kognitivní styl a jeho podoby, dopady pro učitelskou/lektorskou práci. Typy učebních stylů a jejich vazba na motivaci žáka, studenta.
15. Diagnostika klimatu sociální skupiny a školní třídy. Problematika diagnostiky sociální skupiny ve vztahu k charakteru školní socializace a k struktuře školní třídy, klima třídy, atmosféra ve skupině, role prostředí na práci se skupinou, požadavky na úpravu prostředí pro efektivní výuku, techniky měření klimatu.
16. Diagnostika vztahů ve školní třídě a v sociální skupině. Klasická sociometrie, SORAD. Zásady zadání sociometrického šetření, práce s výsledky šetření.
17. Strategie práce se školní třídou či studijní skupinou: autorita lektora, třídní klima, pedagogická komunikace, neintervenující, interaktivní a intervenující principy řízení činností třídy, skupiny, problematika kázně, kategorie kázeňských postupů u nespoupracujícího a rušivého chování (uveďte názorné příklady).

Psychologie

1. Determinace lidské psychiky - vlivy zrání, sociálního prostředí, socializace, psychofyziologické vztahy mozku, CNS a psychických funkcí.
2. Poznávací procesy - vnímání, pozornost, představy a mentální reprezentace; aplikace poznatků pro výchovně vzdělávací činnost
3. Psychologie učení - hlavní teorie (Pavlov, Skinner, Thorndike, Kohler, Tolman, Bandura), priming, habituace, senzibilizace, imprinting.
4. Poznávací procesy - paměť, myšlení - paměťové procesy, druhy a modely paměti. Pojmotvorné procesy, vývoj myšlení, vztah myšlení a řeč (Piaget, Vygotsky). Druhy myšlení, strategie řešení problémů, usuzování a heuristiky při rozhodování, divergentní myšlení,
5. Motivace - funkce a vymezení, motiv, potřeba, incentiva, druhy motivů a potřeb, typy konfliktů, teorie (Maslow, Hull, Murray, Freud), aspirace a výkonová motivace.
6. Emoce - základní teorie - fyziologické, kognitivní, evoluční, dimenze a druhy emocí, vývoj, emoční inteligence - význam a složky, regulace emocí a vliv na kognitivní funkce.
7. Schopnosti, dovednosti, inteligence - rozdělení schopností, nadání, talent, vymezení inteligence - druhy a teorie (Spearman, Thurstone, Cattell, Sternberg), koncepce IQ a měření inteligence, faktorová analýza.
8. Temperament a charakter - vymezení a odlišnost, hlavní teorie (Kretschmer, Sheldon, Eysenck, Jung), morální vývoj jedince (Kohlberg).

9. Struktura osobnosti - osobnost jako systém, složky osobnosti, osobnostní rysy (Cattell, Allport), teoretické přístupy (např. Freud, Jung, Eysenck). Důležité osobnostní předpoklady pro výchovně vzdělávací činnost a jejich zdůvodnění.
10. Strategie osobnosti pro chápání světa a sebe sama - kognitivní přístupy k osobnosti. Humanistická témata - smysl a sebedeterminace (Maslow, Rogers, Frankl). "Já" poznávající a poznávané, sebepojetí a integrita osobnosti.
11. Adaptace osobnosti na zátěž - změny osobnosti při dlouhodobém stresu. Poruchy osobnosti, neurotické poruchy, poruchy schizofrenního okruhu) - vymezení, druhy, příčiny vzniku
12. Sociální komunikace ve skupině - druhy, modely, styly komunikace a výuky, chyby v komunikaci, asertivita a její využití, zvláštnosti komunikace mezi dospělým a dítětem / dospívajícím.
13. Sociální skupina - dynamika a fáze vývoje, vztahová struktura, skupinový výkon, normy, klima, role, styly vedení, diagnostika skupinových jevů a vztahů, sociální učení.
14. Atribuce a očekávání - druhy atribucí, atribuční chyby, vliv očekávání na osobnost (Pygmalion efekt, sebenaplnující se proroctví, kauzální atribuce, schematizující typizování žáků, preferenční postoje), rolové chování, naučená bezmocnost a naučený optimismus, paradoxní účinky učitelových motivačních přístupů.
15. Autoregulované učení a metakognitivní strategie, jejich složky, funkce sebereflexe, internalizace, zrání osobnosti, vedení k osobní zodpovědnost a kognitivní efektivnosti. Možnosti podpory a rozvíjení výše uvedených dovedností.
16. Záškoláctví, šikana a agresivita jako vybrané sociálně patologické jevy ve vrstevnických skupinách - vymezení a pohled z hlediska psychologie na dané jevy, druhy, příčiny vzniku, prevence, psychologický vhled do reakcí zúčastněných a okolí.
17. Výchovně vzdělávací péče o nadané žáky/studenty - vymezení pojmu nadání, osobnost nadaného dítěte a dospívajícího, školní a mimoškolní péče o nadané děti, specifické formy a metody vzdělávání.

Část III.

Závěrečná ustanovení

Čl. 4

Závaznost, aplikovatelnost a výklad směrnice

- (1) Pravidla obsažená ve směrnici jsou závazná pro všechny, jichž se týkají, a to i pro vedoucího katedry. Změna v osobě vedoucího nemá na pravidla uvedená v této směrnici vliv.
- (2) Změny v pravidlech lze činit jen vydáním nové směrnice, a to postupem podle čl. 18 odst. 3 a 4 opatření děkana.
- (3) Vyjde-li najevo rozpor směrnice vedoucího katedry s některým opatřením děkana, proděkana, rektora, prorektora, vnitřním předpisem JU nebo PF nebo se zákonem, použije se přednostně ustanovení, které není obsaženo ve směrnici vedoucího katedry.
- (4) Výkladem směrnice je pověřen proděkan pro studium. Je-li to vhodné či nezbytné, vyžádá si před provedením výkladu stanovisko vedoucího katedry.

Čl. 5

Účinnost

Tato směrnice nabývá účinnosti 1. 12. 2016.

V Českých Budějovicích 30. 11. 2016

Prof. PaedDr. Iva Stuchlíková, CSc., v. r.
vedoucí katedry pedagogiky a psychologie